

MÓRA FERENC

ARADYKOPORSÓ

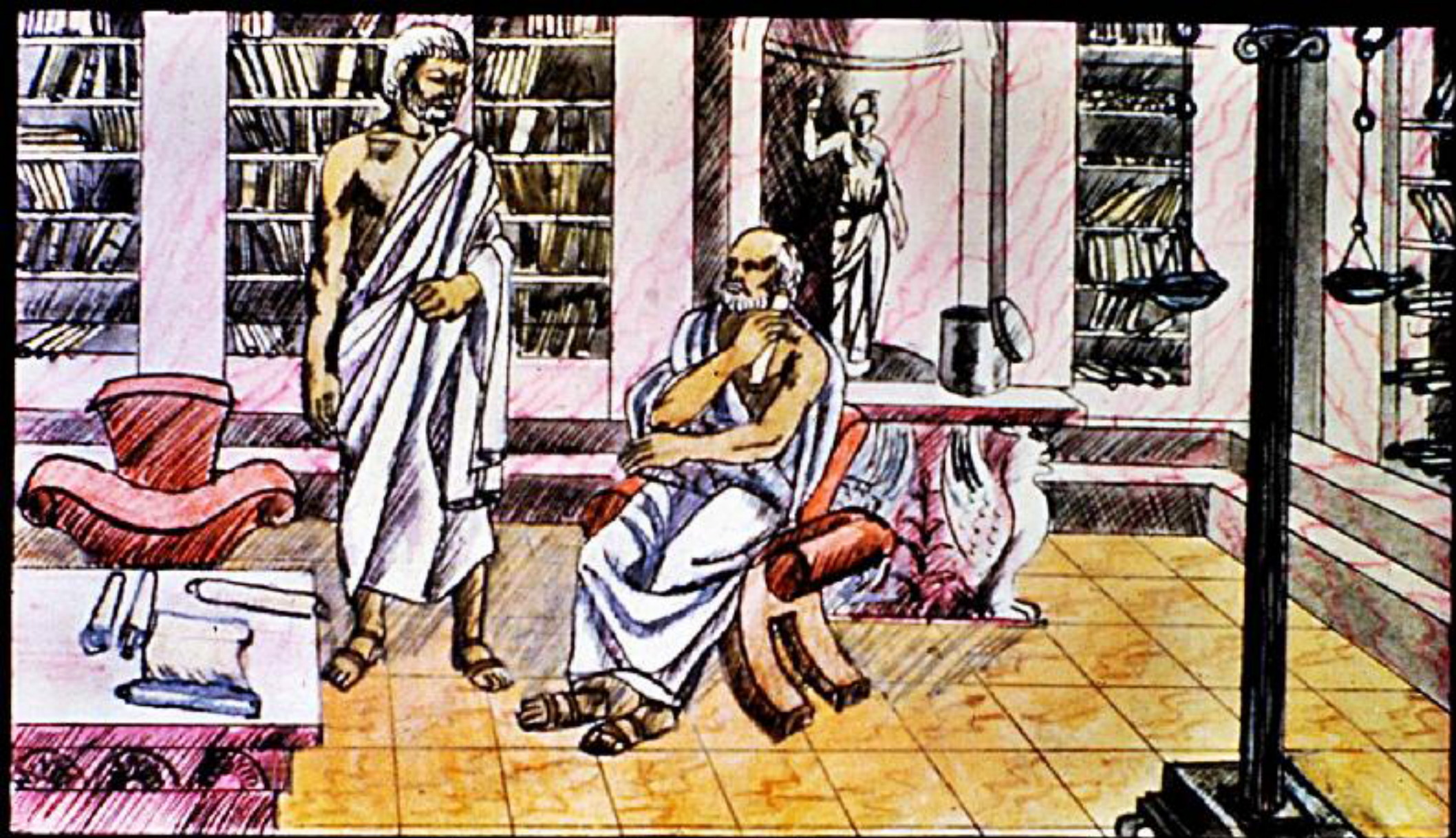

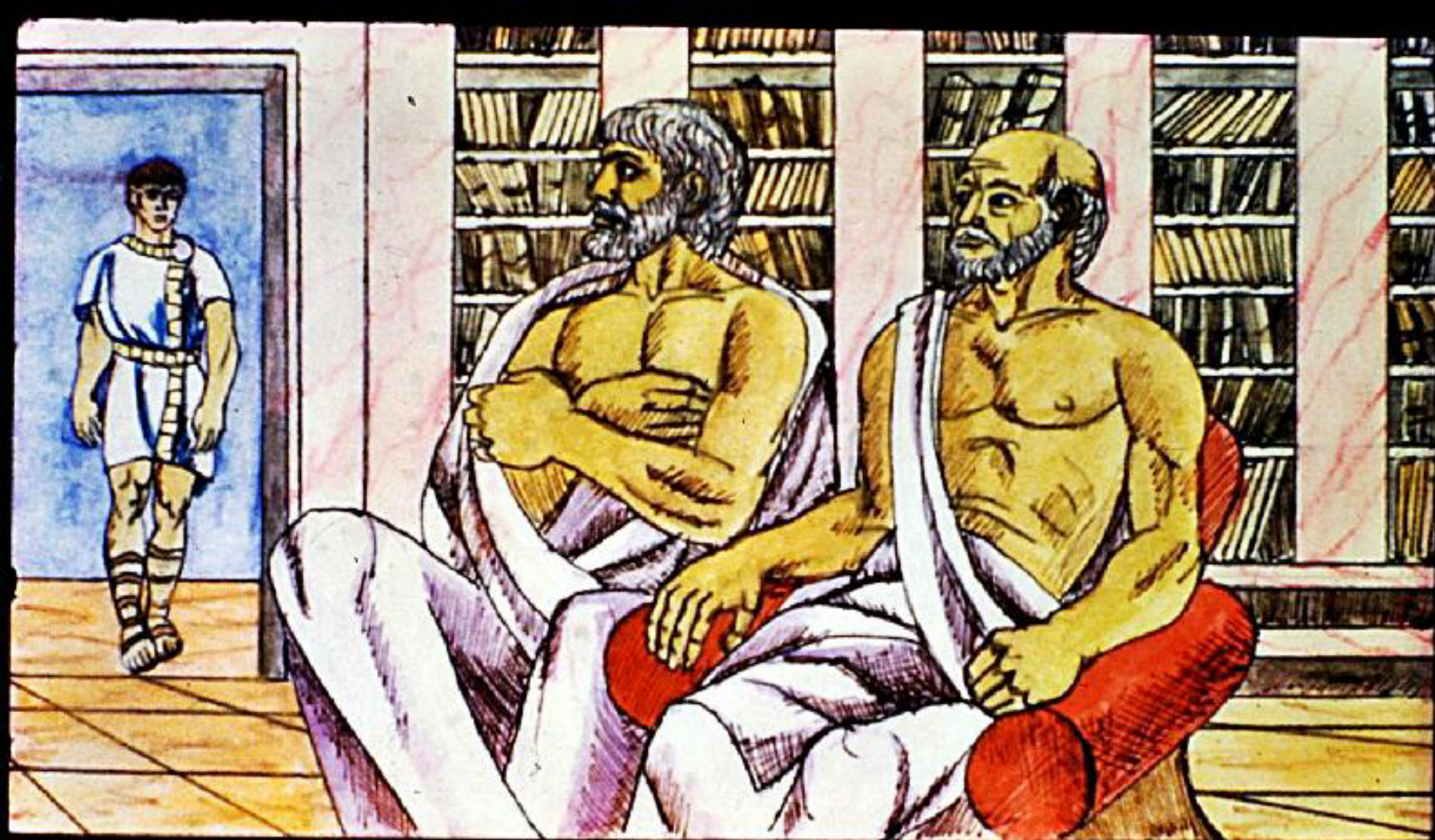
A szent consistorium ülésére Antiochia a világ négy urát várta. Diocletianus, a főcsászár, az első Augustus, hatalma megszilárdítása érdekében Maximianusra bízta a római birodalom nyugati részének kormányzását. Ugyanakkor, hogy vetélytársa hatalmát gyengítse is, tábornokát, Galeriuszt maga mellé vette caesarnak. Maximianus viszont Contantiust nevezte ki.

Elsőnek Constantius érkezett meg, akit a fia, Constantinus várt. A fiú anyjáról, apja első feleségéről kérdezett. – Emlékszik ő még rám? Nincs baja? – Ki bántaná? Helenának nagy hatalmat adott a keresztények istene, a halottakat is fel tudja támasztani.

Bion, a matematikus a csillagokból jövendölt, s ezért a császár az udvarába vette. Barátja, Lactantius zavarta meg a munkában. — A jzigok betörtek Valeriába. Ez veszélyezteti az uralkodók találkozó-ját, amire fél év óta készülünk.

– A jazigok visszafordultak. A császárok megjönnek, éppen ezt az üzenetet kell átadnom Maxentiusnak. Hol találom őt? – kérdezte Quintipor. – Itt a könyvek között keresed? Titanillánál nézd, Galerius lányánál. Várj, elkísérek – válaszolta Bion.

Két éve már annak, hogy a császár az öreg matematikus keze alá adta a fiút. Bion és Quintipor nagyon megszerették egymást. Quintipor épp tizennyolc éves volt, de már a „szent emlékezet mestere” címet viselte.

Titanilla kacér játékot űzött két fiatalemberrel: Maxentiussal és félkarú barátjával. Az ifjak versengve próbáltak a nobilissima kegyeibe férközni. Az ajtóban várakozó Quintiport csak később vette észre Titanilla.

Titanillának felkeltette érdeklődését ez a szép, erős, de félénk fiú. Elküldte a többieket. A „vad” nobilissima a fiú hatására „megszelidült”, meghitt beszélgetésbe kezdtek. Quintiport felkavarta a találkozás Titanillával.

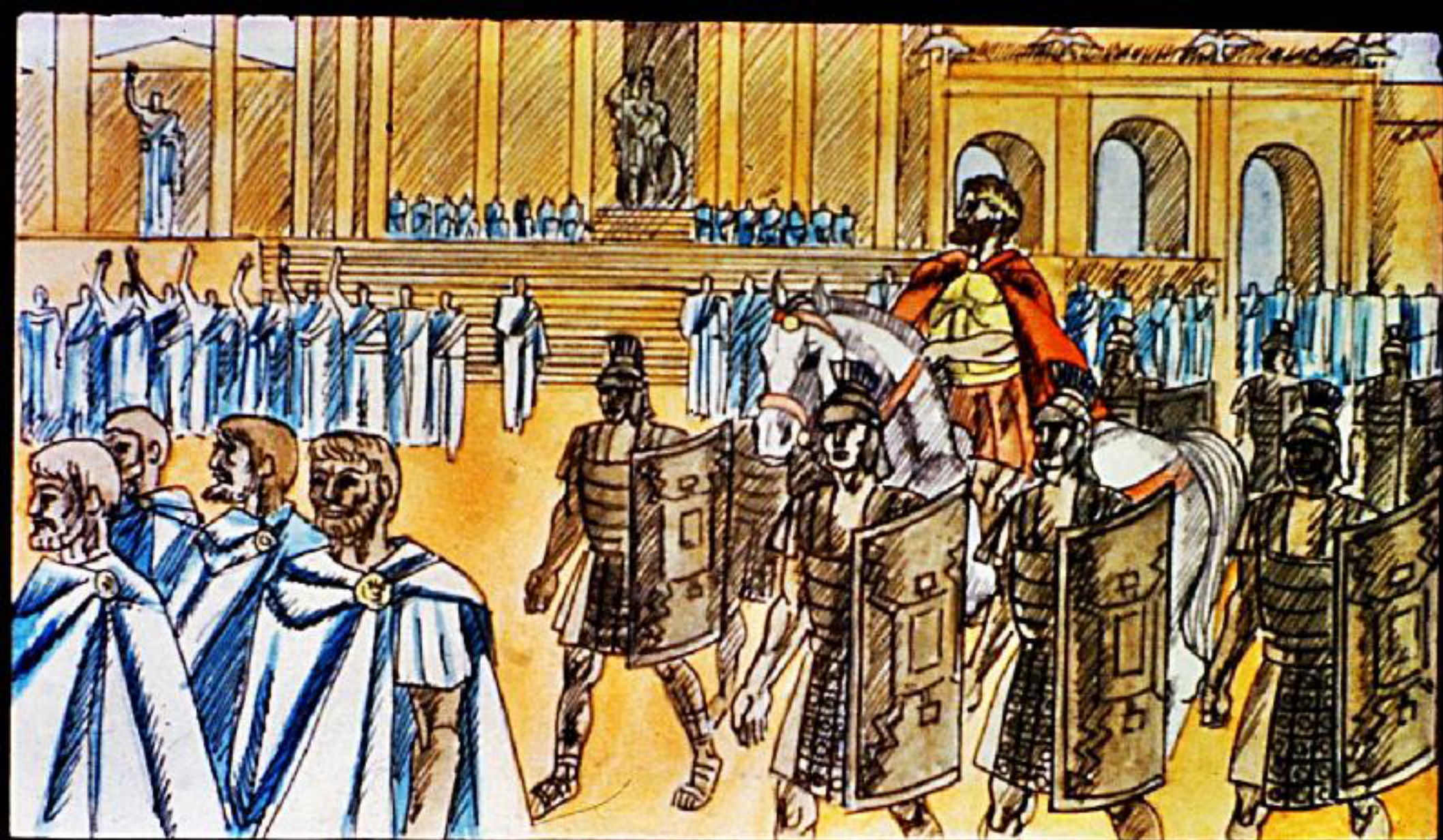
A császárné már hosszú ideje betegeskedett. – Valami különös démon hatalmába került – állapították meg az orvosok. Valójában a tizenhat éve meghalt fia miatt volt beteg. Valeria ahelyett, hogy vigasztalta volna, a saját boldogtalanságáért vádolta, mert Galerius-hoz kényszerítették feleségül.

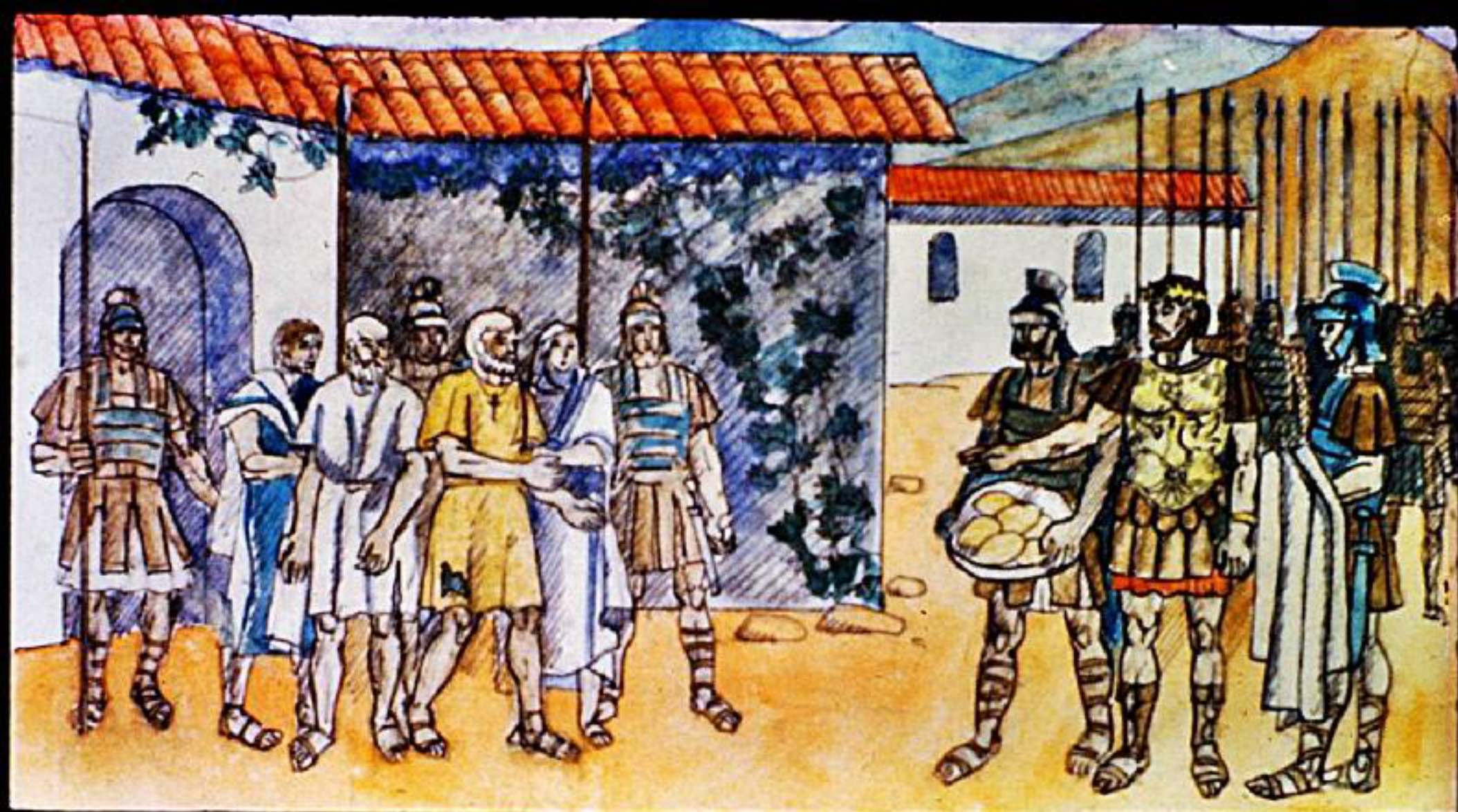
Valeria szótlan meghajlással üdvözölte urát. Galerius az utazásról kezdett beszélni: — A keresztények az isteneket akarják kiverni a templomokból, összetörik az oltárokat, de én az ő istenük sorsára juttatom őket. — Véres tógáját mutatta. A császárné a látványtól rosszul lett.

A palotába érkezve Pantaleon, a keresztény orvos két síró asszonyt talált. — Mária is így sirt a kereszt alatt. Az ő fia is meghalt, de visszatért. Az én istenem az egész világot meg tudja gyógyítani, mert szenvedett az egész világért. — A császárné és Valeria megigézve hallgatták.

Diocletianus Nikomédiából Antiochiába jövet a szárazföldi utat választotta, hogy találkozhasson népével. Mindenütt úgy fogadták, mint a földre leszállt Jupitert, s ő bőven osztogatta a kegyelem aprópénzeit.

A császár és kísérete kihalt faluba érkezett. — Bocsásd meg, szent-séges úr, hogy elbűjtünk, de nincs tisztességes ruhánk — szolt a rongyosok közül egy hajlott hátú öreg. — Nincs egyébünk, csak az istenünk, őhöz imádkozunk. — Diocletianus ennivalót és ruhát adatott a szegényeknek.

A katonák, a diszruhás testőrök felvonulása után Diocletianus és Maximianus elfoglalta helyét a lépcsőzetes emelvényen. Lactantius, az ékesszólás hivatalos mestere szónokolt.

Pantaleon valóban nagy mágus volt. Olyan hatalmas istennel van összeköttetésben, aki erősebbnek tűnt a császárné démonánál. A Domina 16 év után elhagyta a betegágyat. Ott volt Titanilla is. Quintipor könnyü leplet borított a vállára.

Lactantius szónoklata a császárnak egyre jobban tetszett. — Róma zavartalanul fog uralkodni mindenütt, s a földkerekségen nem kovácsolnak többé fegyvereket, nem is lesz szükség erőszakra, mert nem lesz, aki ellenkezzék az erénnyel.

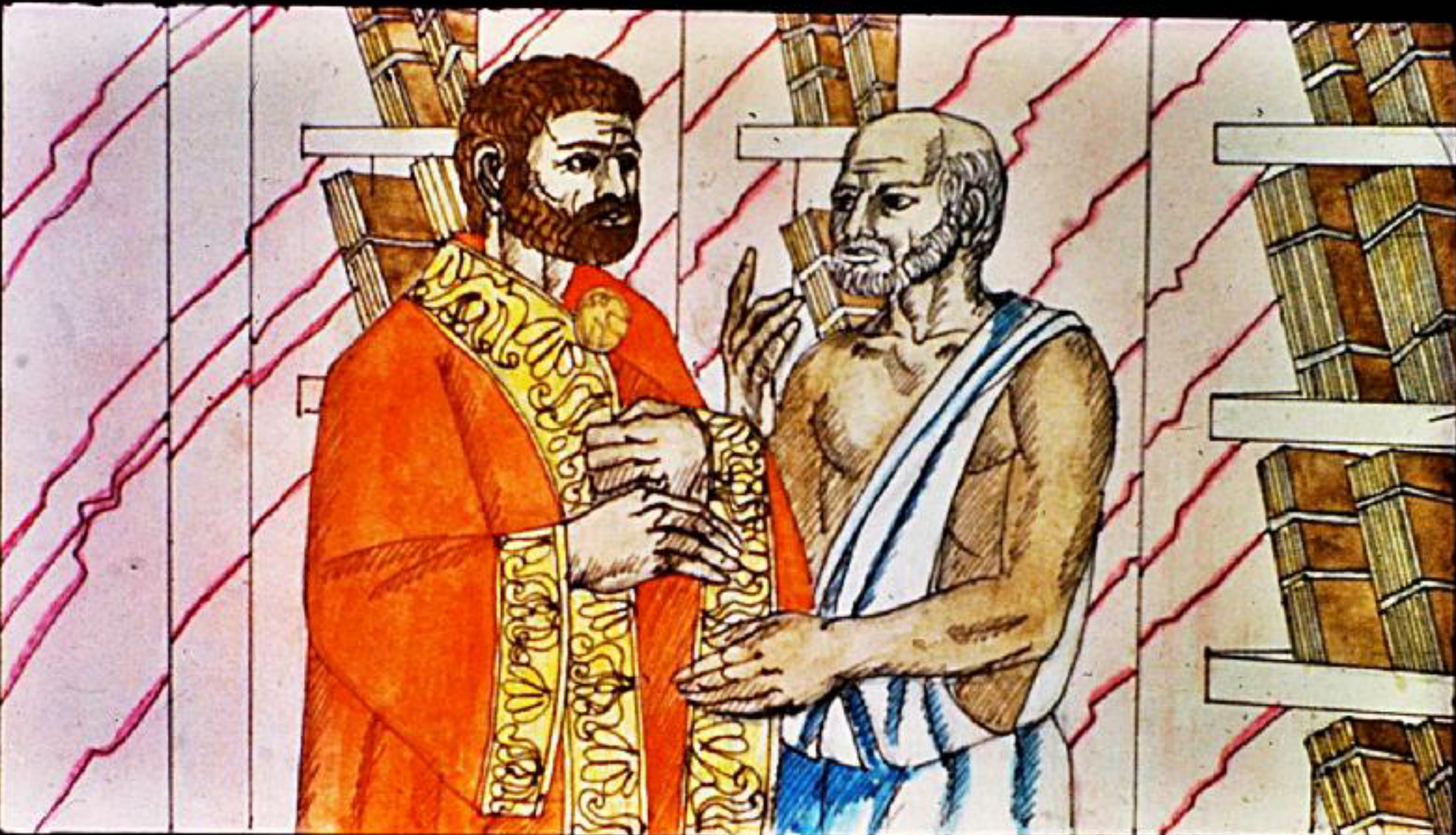
– A fiúnk ma tizennyolc éve született, és ma tizenhat éve nem tudjuk, hová lett. Ó, csak még egyszer mondd el, hogy mi történt akkor! – kérlelte a Domina az urát, amikor magukra maradtak.

— Pessinus körül táboroztunk. Egy reggel a fiamat köpönyegembe csavartam, s lóra ültem. A jósnőhöz akartam őt elvinni, ahhoz, aki az én jövőmet is olyan tisztán látta. A ló megbokrosodott a szakadékos parton. A fiú a szemem láttára zuhant a mély patakba.

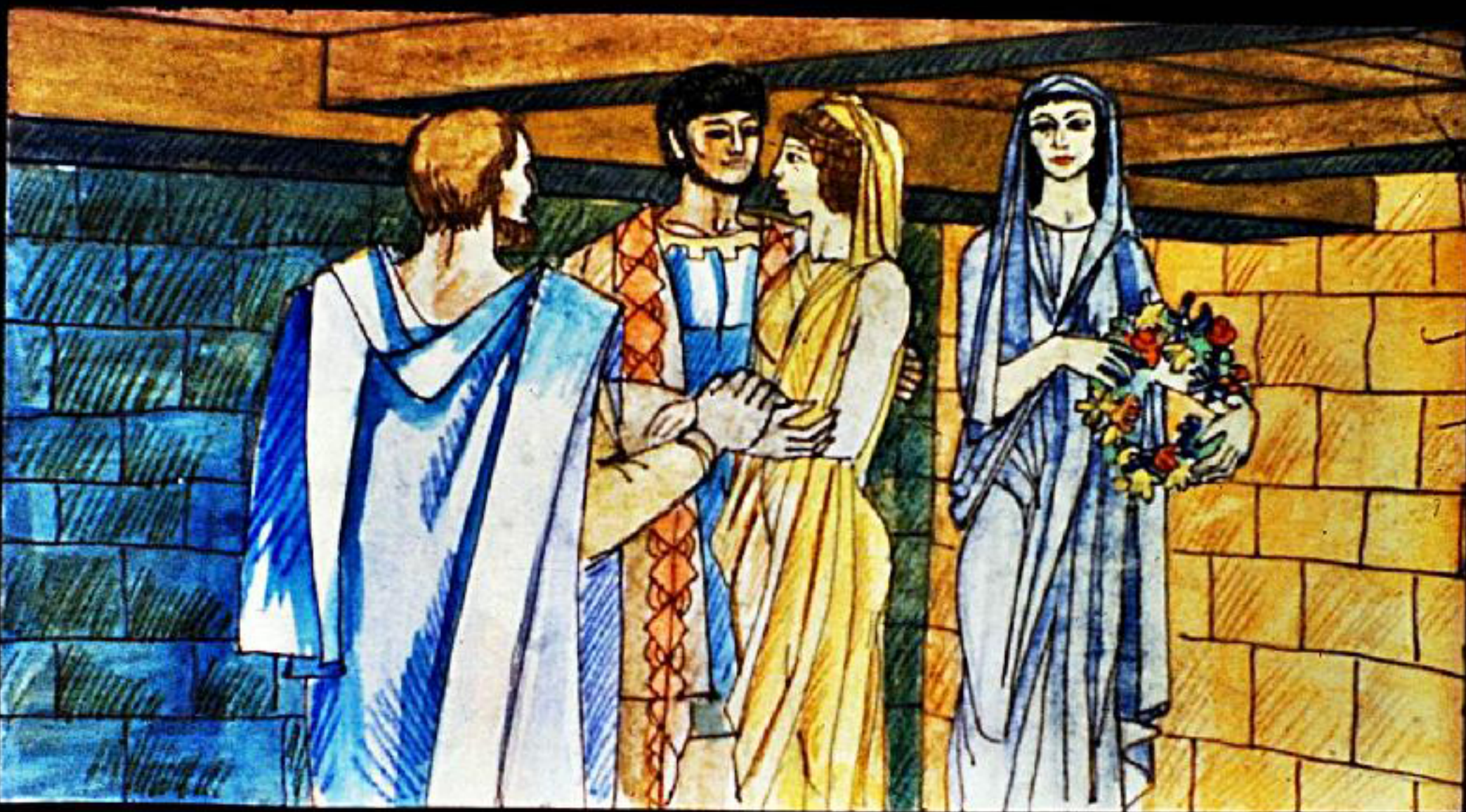
– Hát ez a fiad, Quintus? – kérdezte a császár öreg kertészét. – A te rabszolgád, uram. Láthatod a ruháján, milyen nagy úr lett belőle. Korán kivetted az én apai nevelésem alól. – Ezután majd a titkárom lesz – szólt barátsággal Diocletianus.

– A pessinusi jósnő, aki neked megjósolta, hogy a világ ura leszel, nekem anyám volt – szolt Bion. – Ott voltam akkor is, amikor a gyermeket hoztad, s megkérdezted, hogy fog-e bibort viselni, s meg-
éred-e te még azt? . . .

... s anyám ajkai azt suttogták: „Ha fel tudod nevelni a gyermeket úgy, hogy senki sem tudja meg, kicsoda, még ő maga sem, akkor húsz éves korára a legdrágább biborba öltözik.” A császár félbeszakította Biont: — Még Quintus is úgy tudja, hogy egy elesett katona gyermekét bízom rá.

Míg Maximianus és Galerius mulatoztak és a császár ellen titkos terveket szövögettek, Minervát, a dajkát Contantius az anyjához szöktette. Apja eltaszított felesége, Helena gyöngédséggel fogadta rég nem látott fiát és kedvesét. A keresztény püspök összeadta a fiatalokat.

Quintipor már két hete dolgozott a császár mellett. Titanillát nem látta azóta, de sokat gondolt rá. A világ uráról az volt az érzése, hogy majdnem olyan magányos, mint ő.

A tanácskozáson a pénzügyek mellett a kereszténységről is szó esett. Galerius véres leszámolást remélt. A császárnak azonban tetszett, hogy a keresztények istene tiltja a gyűlöletet. Nem jelentene-e örök békét a birodalomnak?

Titanilla megkérte Quintiport, hogy kísérje el a fórumra, ahol egy „fekete ember” a világ végét jövendöli. A nagy kavarodásban a zsidó kereskedő, Benoni állta útjukat portékáival.

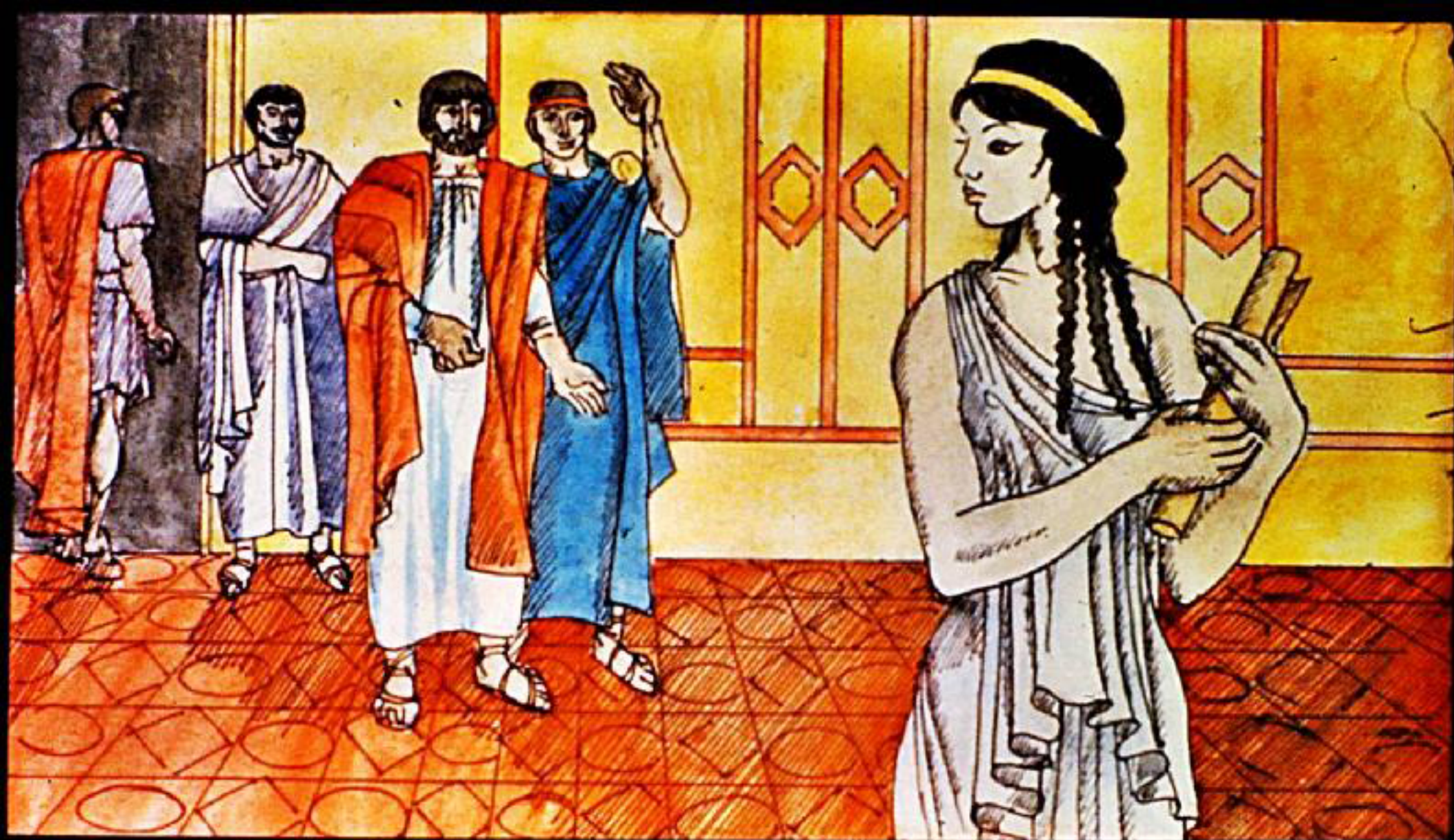
Titanilla két ólomfeszületet vásárolt, de mielőtt a ruhájukra tűzte, vérszerződéssel pecsételték meg barátságukat: – Hadd látom, tudsz-e bátor lenni, Grónátvirág? Hallod, rátaláltam a nevedre!

– A keresztény püspök szobájából írok neked, Bionom. Amióta elmentél, sokat beszélgetek vele és Pantaleonnal. Vértanúnak való hit ez az övék, nem halandóknak, akik élni és örülni születtek a földre – írta, majd beszámolt a császár hálószobájában történt tüzesetről. A merényleteket a keresztények összeesküvésének vélték.

Quintipor úgy belemerült a versírásba, hogy nem vette észre Titanilla érkezését. Ahogy a karcsú ujjak hozzáérttek, úgy érezte, meg kell halnia a gyönyörűségtől.

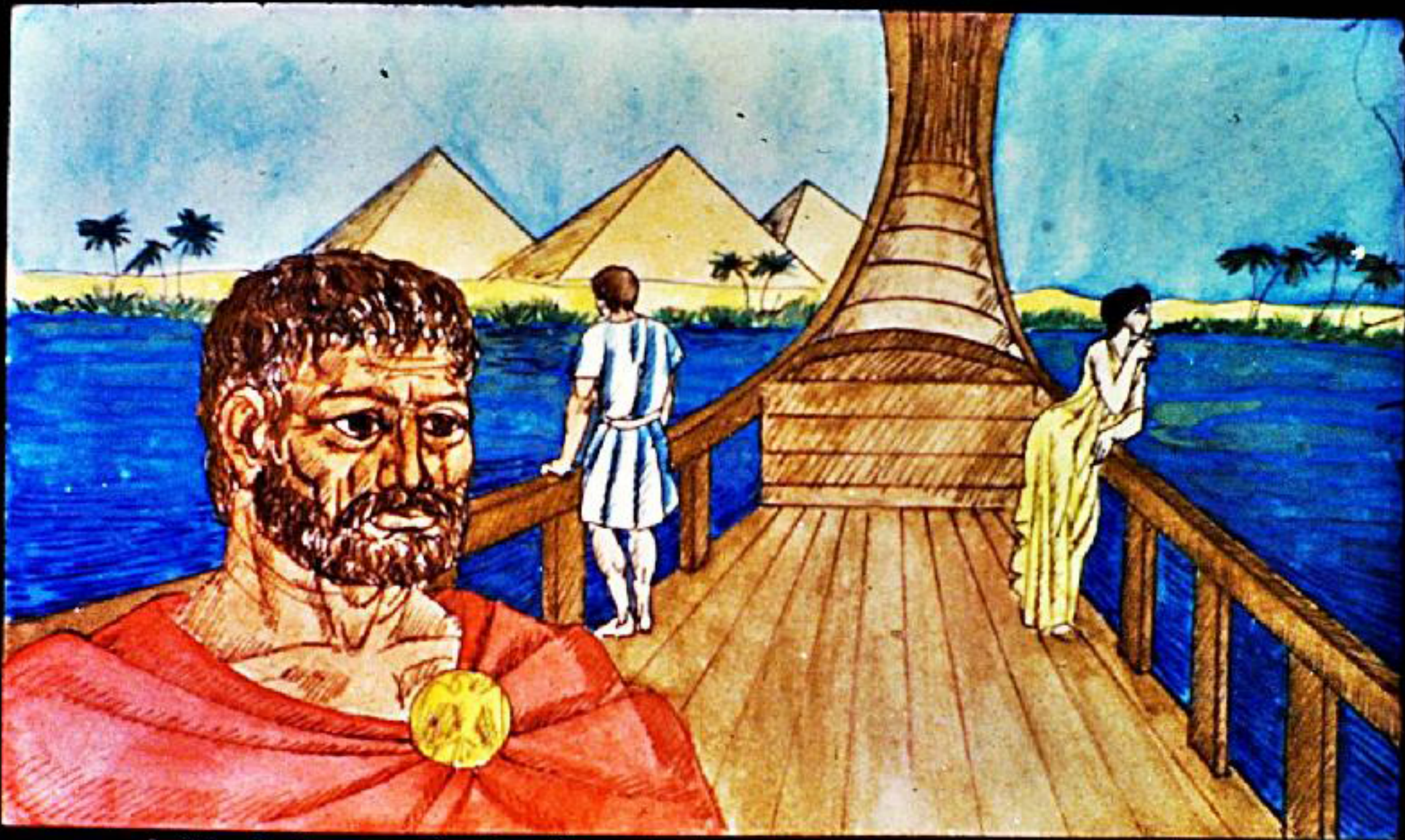
Beszélgetésüket Maxentiusék közeledése szakította félbe. Quintipor zavarában kimenekült a szobából. Titanilla a kezében maradt pergamenen megdöbbenően látta a róla írt sorokat: „Mert minden ringy-rongy férfiszemélyre nevet.”

– Itt van, akit kívántál, uram, Pantaleon, az orvos. Útban volt hozzád, de én megöltem. – Én hívtam a beteg Dominához – rebegette a császár. – Miért tetted ezt, Galerius? – Ezzel a pappal arról beszélt, hogy te vagy az Antikrisztus és a keresztények istene el fog pusztítani minden ivadékoddal együtt.

A császár ijedten gondolt a fiára; azonnal kiadta a keresztényüldöző ediktumot. Másnap nem birt felkelni, egy hétig lázban feküdt. A császárné biztatta, menjen, utazzon el pihenni. Így Quintiporral, Titanillával hajóútra indult a Niluson.

A fiával akart együtt lenni, szabadon, senkitől meg nem lesve, örülni a fiú jókedvének. Quintipor azonban sápadt volt és szótlan. A vers óta egymás ellen fordult a két fiatal. A császár nem is sejtette az ellentétet közöttük.

A libiai sivatagban jártak, amikor homokviharba kerültek. Egy megszállott öreg keresztény mentette meg őket, de amikor megtudta kilétüket, meg akarta ölni a császárt és kíséretét, merénylete azonban kudarcba fulladt.

A főpap őszintén fordult urához: — Amíg a császárné nem hajlandó a kereszténységről lemondani, addig senki sem nyúlhat a keresztényekhez. Vagy áldozni fog a Domina a régi isteneknek, vagy te leszel az áldozat.

A Dominus először érvekkel próbálta meggyőzni feleségét, de türelmét elvesztve elmondott neki mindent, a jósnőtől a libiai megpróbáltatásig. – Tudod-e már, kiért kell az egész világ szeme előtt bizonyosságot tenned arról, hogy nem vagy ellensége az isteneknek?

A császárné Bajaeba költözött, ahová nemsokára Quintipor és Titanilla is követte, de addig is sűrű levélváltás van közte és a császár között. A Domina millió kérdése közül a legfontosabb, hogy talál-nak-e méltó lányt a fiúhoz.

A császár a perzsa uralkodó lányát szemelte ki fia számára, akit Maxentiussal hozatott Rómába. Úgy gondolta: az örök város legyen az új császár székhelye.

**A császárné érzékeny anyai szívére hallgatva, megérkezésük után
rögtön elválasztotta a fiatalokat. Titanillát külön palotába költözteti,
Quintiport pedig mint felolvasót és pohárnokot állította saját
szolgálatába.**

A kis Tit és Gránátvirág – mert így szólították már egymást – egy lakatlan helyen találkoztak minden délután, mikor a császárné levelírással van elfoglalva.

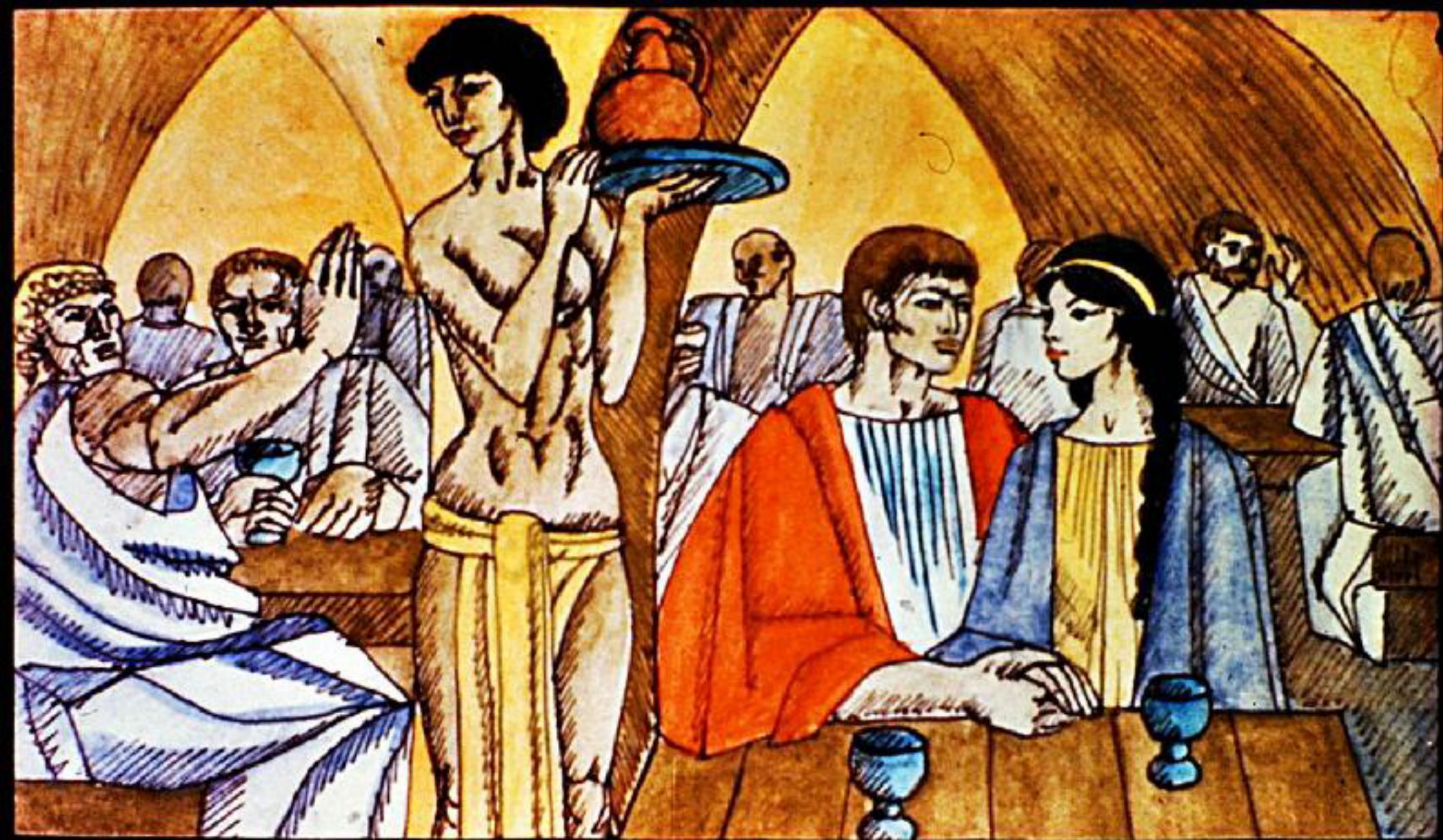
Constantius császár és fia látogatása felizgatta a császárnét: vajon nem látják-e meg a hasonlóságot a pohárnok és öközötte? Quintipor pedig attól jött zavarba, hogy a kis Tit úgy látja őt, mint rabszolgát. Constantius kihallgatást kért a Dominától.

A caesar a keresztények üldözésének borzalmairól beszélt: — Az egész birodalomban nem látni mást, mint kintadokat, karóba húzott asszonyokat és vadállatok elé dobott gyermekeket. Most Alexandriába készülünk, hogy beszámoljunk a császárnak.

A Domina úgy döntött, hogy Constantiusékkal tart, mert véget akar vetni a vérontásoknak. Pohárnokát Titanillára bízta, és kérte, hogy ne bánjon úgy vele, mint rabszolgával, mert a fiú a császár kedveltje.

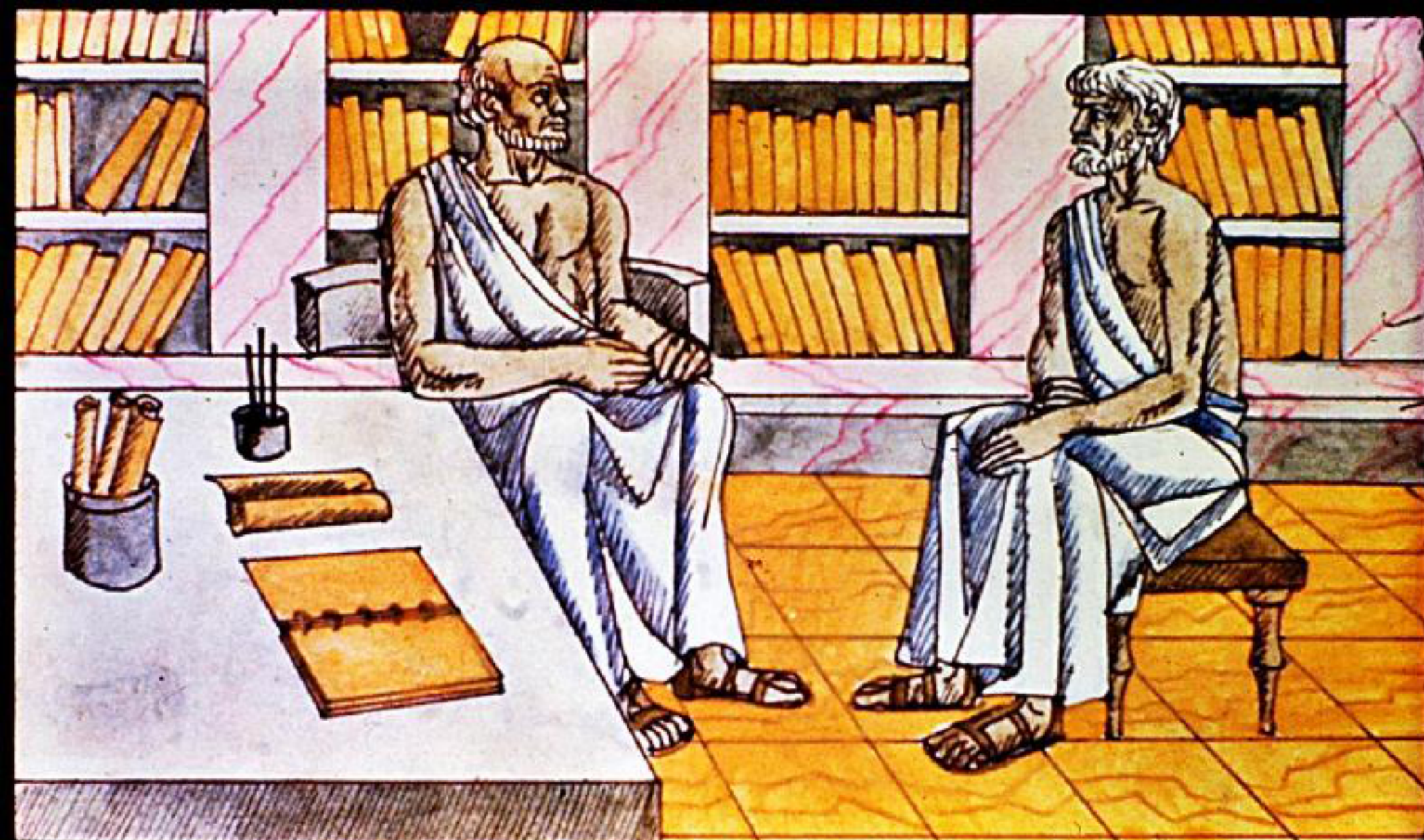
Most már övök volt a világ. Szinte minden percet együtt töltöttek. Bebarangolták a környéket, és így ők is hallhatták a szörnyű történeteket a legyilkolt keresztényekről.

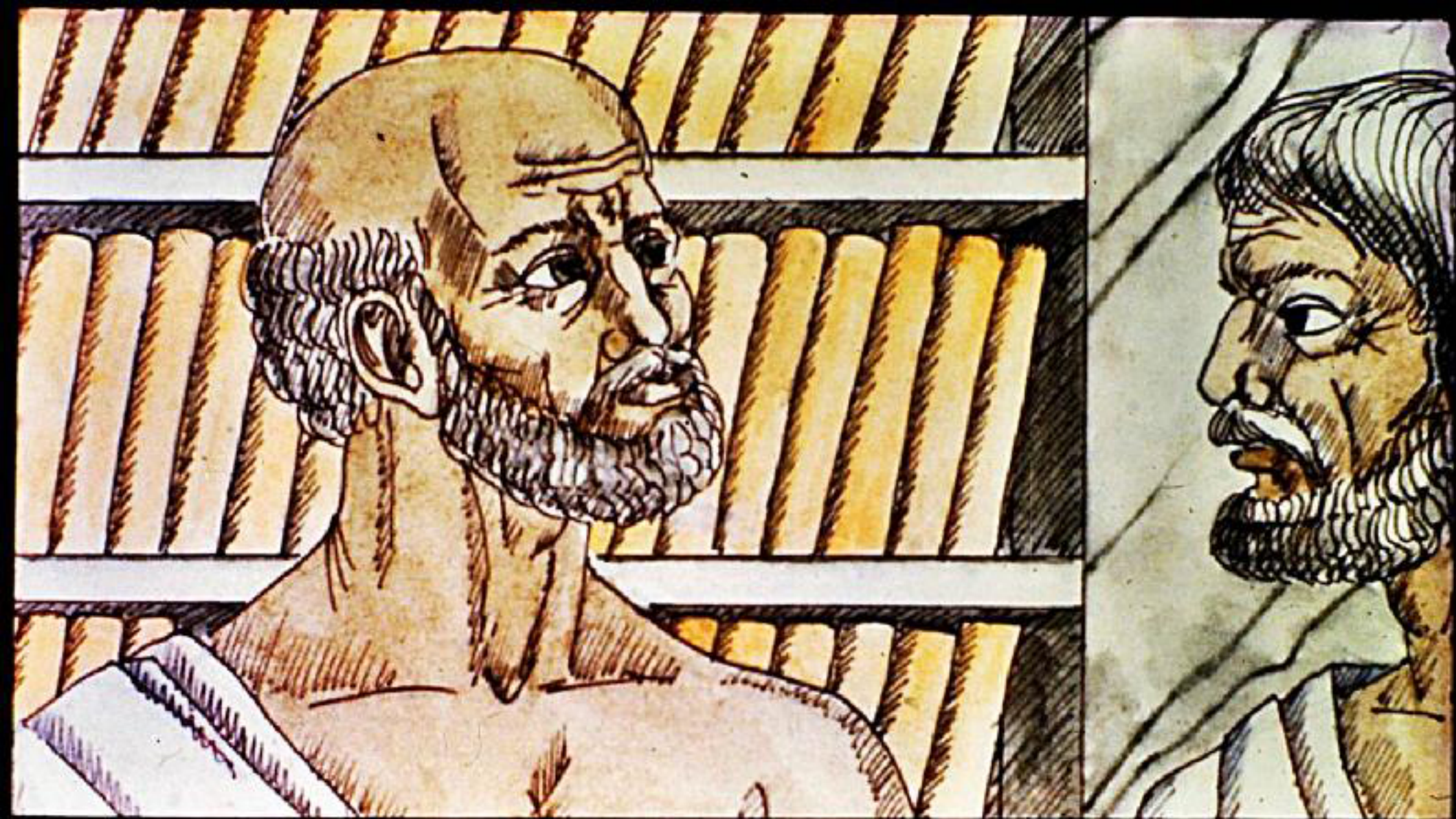
Egy alkalommal Quintipor örömhírral érkezett a találkozóra: felszabadította a császárt Lovagi rendet kapott és egy palotát Rómában. A kis Tit azonban egy vallomással tartozott neki: – Menyasszonya vagyok Maxentiusnak. Holnap jön értem a hajója. Esküszöm, sohasem szerettem mást, és nem is fogok mást szeretni, csak téged.

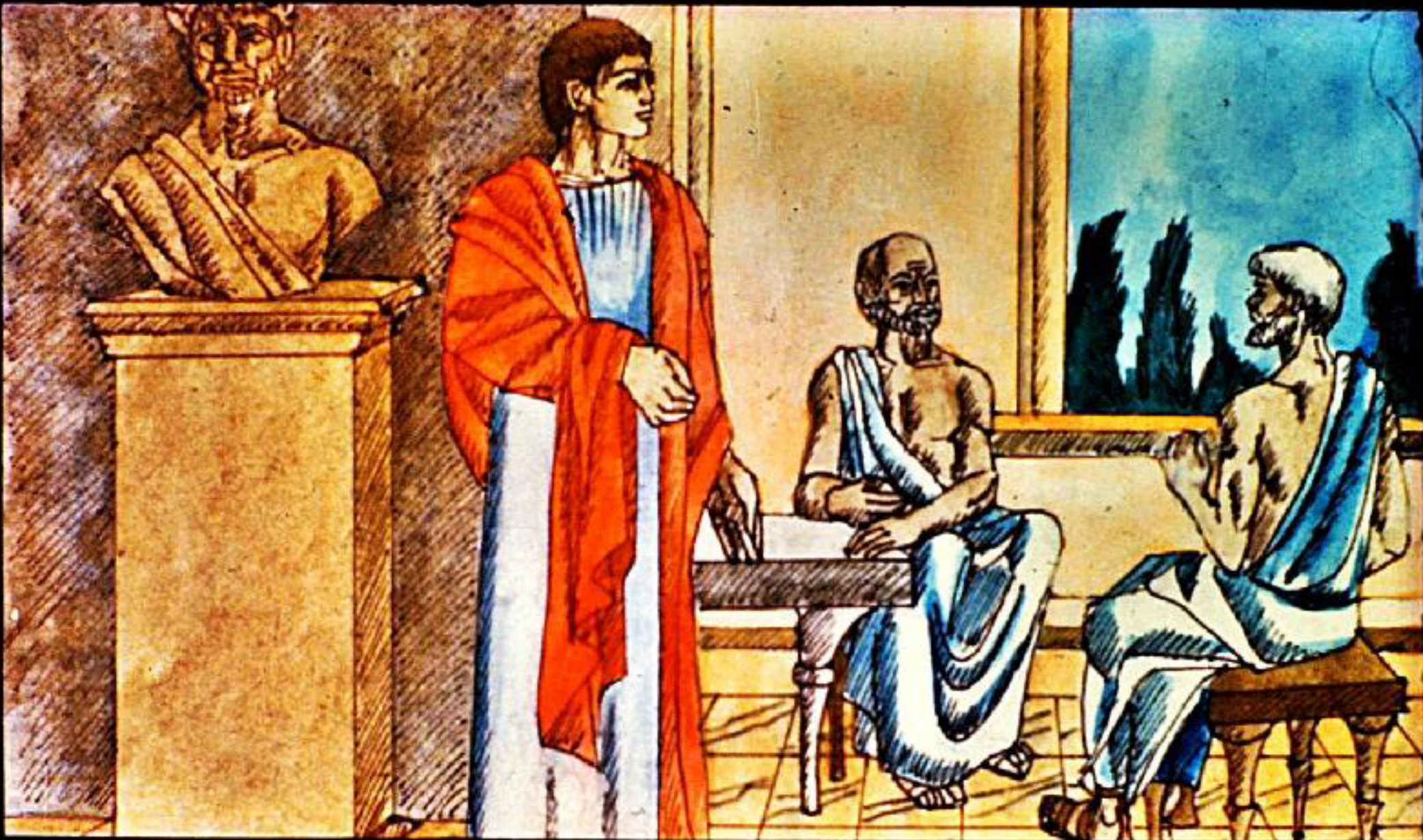
Maxentius már öt hónapja volt házas, de mivel érezte, Titanilla nem szereti, Hormizdánál, a perzsa királylánynál keresett kárpótlást.

Mióta Quintipor Rómába költözött, újra Bion fennhatósága alá került. Az öreg matematikus éppen a császárnak írta szokásos beszámolóját a fiúról, amikor barátja meglátogatta. Lactantius is keresztény lett, elszakadt az udvartól.

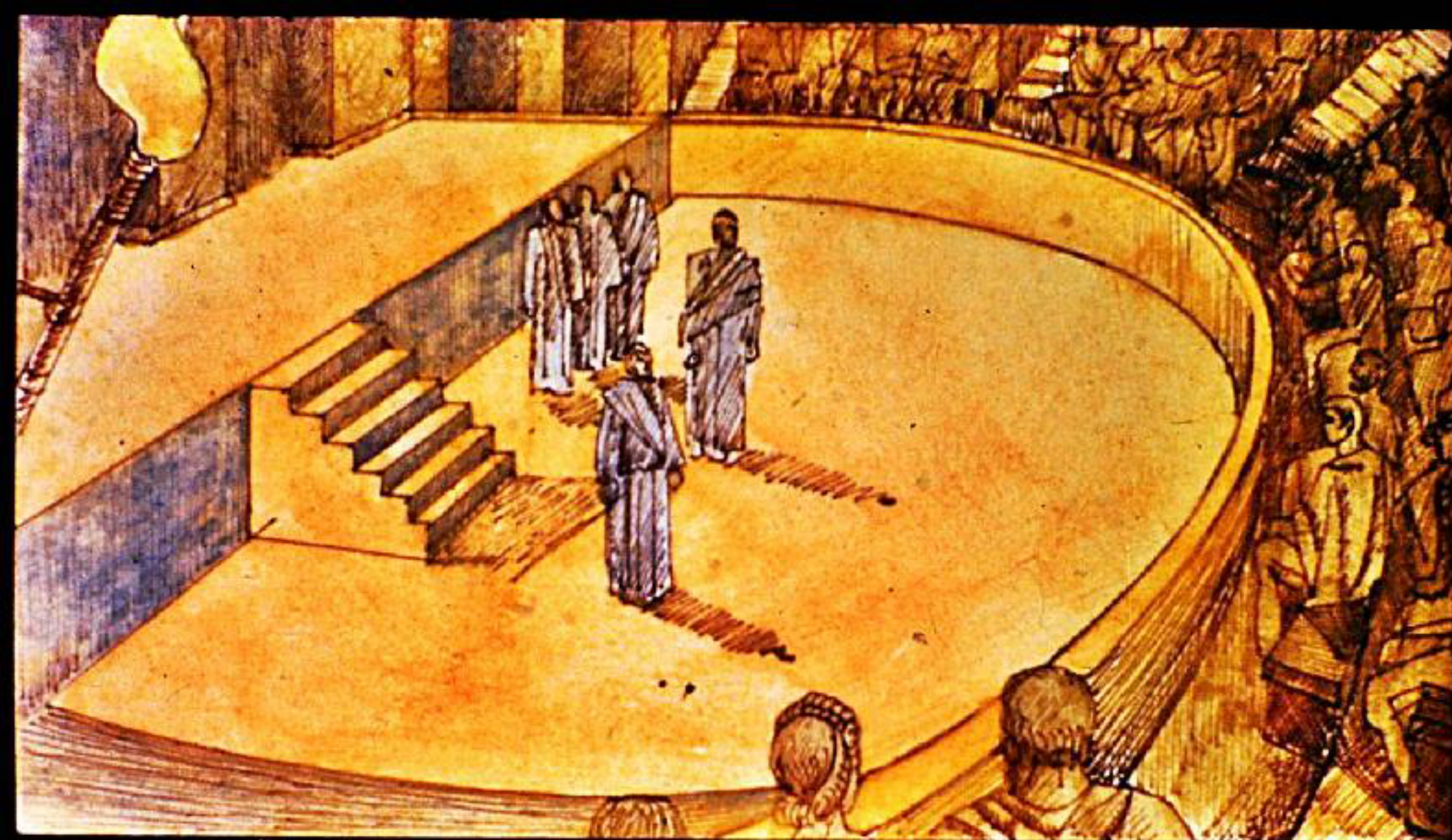
Lactantius most is őszinte volt barátjához. – A császár beszüntette a keresztényüldözést, csak azt végzik ki, aki önként feladja magát. – Feljelentettem magam, Isten engem választott ki a hamvadó tűz felszítására. Győzni nem lehet harc nélkül. A test a legalkalmasabb a lélek megváltására.

– Ha van megváltás, mindenki csak maga válthatja meg magát – e szavakkal próbálta barátját Bion örült tervéről lebeszélni. A heves vitát Quintipor érkezése sem szakította félbe. A fiú döbbenet hallgatta őket.

**Hogy véget vessenek a vitának, elhatározták, hogy színházba mennek.
Genesisus, a híres színész játszott.**

Quintiport nem kötötte le az előadás, hűtlensége nyugtalanítja, hogy engedett Hormizda csábításának. De hiszen annyira hasonlít Titanillára! Mindig őt érzi csókjaiban, simogatásában. Dermedt csend fordítja a színpadra figyelmét.

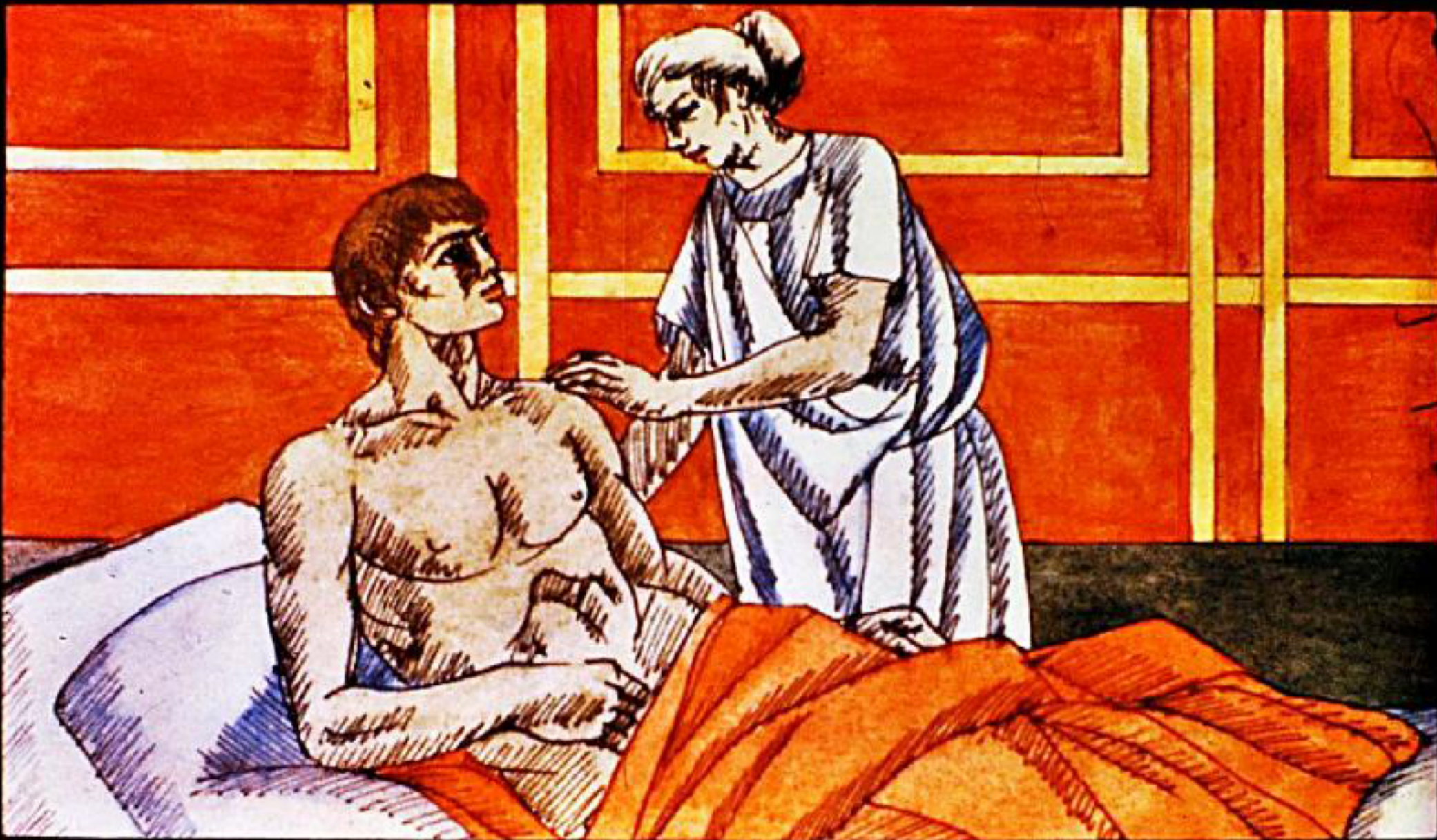
Genesisius talán ötvenedszer játszotta el az istenteleneket kigúnyoló jelenetben a kikeresztelkedő szerepét, de most valami különös dolog történt. — Látjátok, én most már keresztény vagyok, kövessétek példámat! — mondotta most már harmadszor, és könnyei lemosták arcáról a festéket.

A mély csendben egyszercsak innen is, onnan is kiáltások hallatszottak. — Én is keresztény vagyok! Én is követem a példádat! Ezután elszabadult a pokol. Bion sokáig kereste a tömegben Quintiport. Egy reménye maradt, hogy már biztosan hazatért.

Quintipor nehezen aludt el. Felizgatta a színész megtérése, ami folytatása volt Bion és Lactantius vitájának. Különös ragyogás volt ezeken az arcokon, talán csak egy arcon látott hasonlót, a kis Titén. Vele álmodott.

Másnap Trulla, Tit dajkája ébresztette. A sok beszéd közben majd elfelejtette átadni úrnője üzenetét: „Ha te tudnád, milyen beteg ő, bizonyosan megtartanád ígéreted, akkor ő meggyógyulna.” A dajka szavai nyomán Quintipor arcára mosoly ült.

Quintipor Benoninak üzletet ajánl. Fedezi minden költségét, hogy visszatérhessen hazájába. Cserébe egy halott keresztényt, Gránátvirágot kellene magával vinni bebalzsamozva, kőszarkofágban. Atadnia Nikomédiában kell. Ez csak egy kis kerülő Jeruzsálem felé.

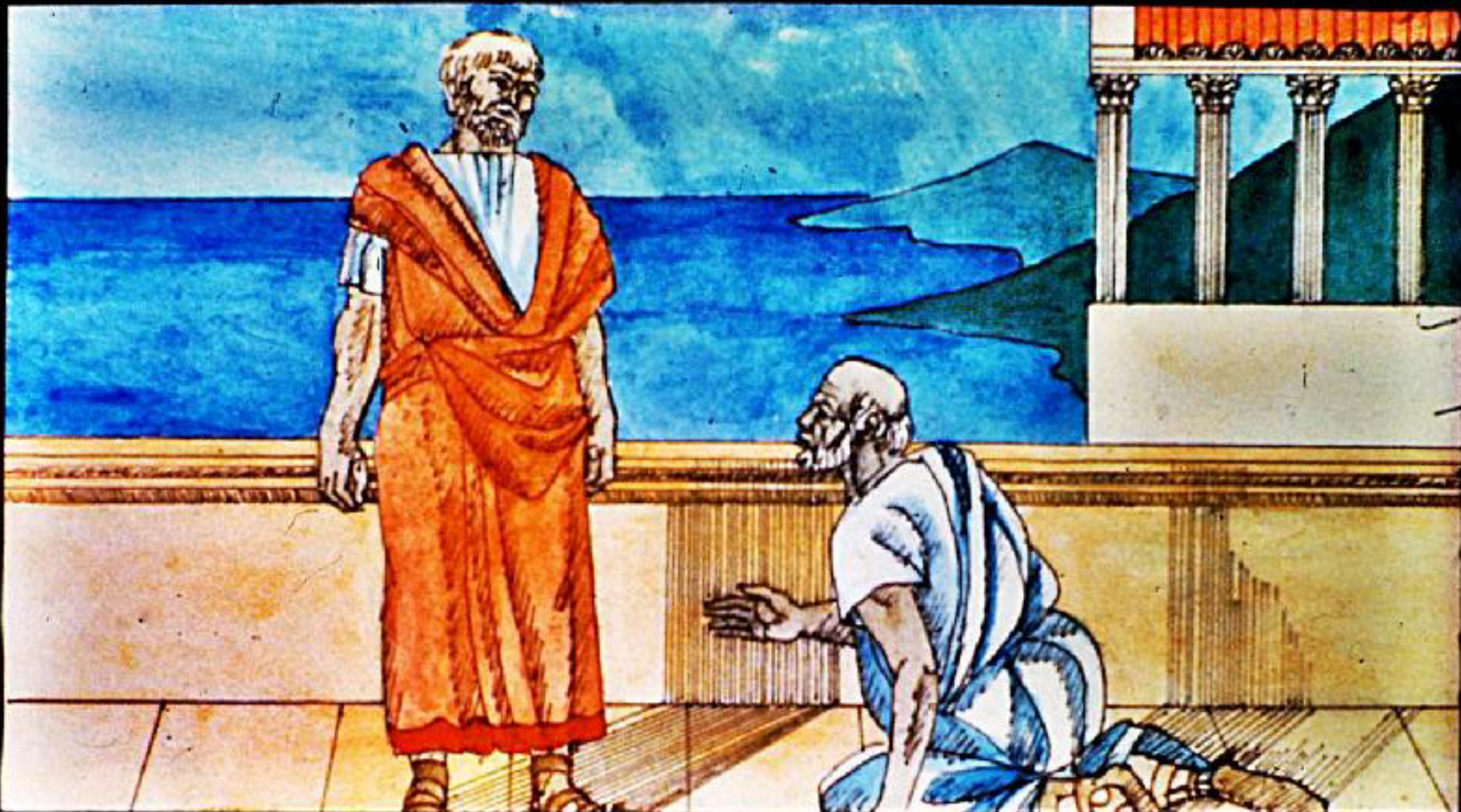
Quintipor utolsó útjára felvette azt a ruhát, ami akkor volt rajta, amikor a kis Tittel először találkozott. Magához vett mindent, amit tőle kapott. Bionnak pedig ezt az üzenetet hagyta: „Elutaztam, Lactantiusnak van igaza!”

A kis Tit halálos ágyán is Quintiporra gondol. Amíg tudta, a fiú verseit olvasta. A császárnénak utolsó szavával bevallja, hogy ő egy rab-szolgát szeretett, a neve Gránátvirág.

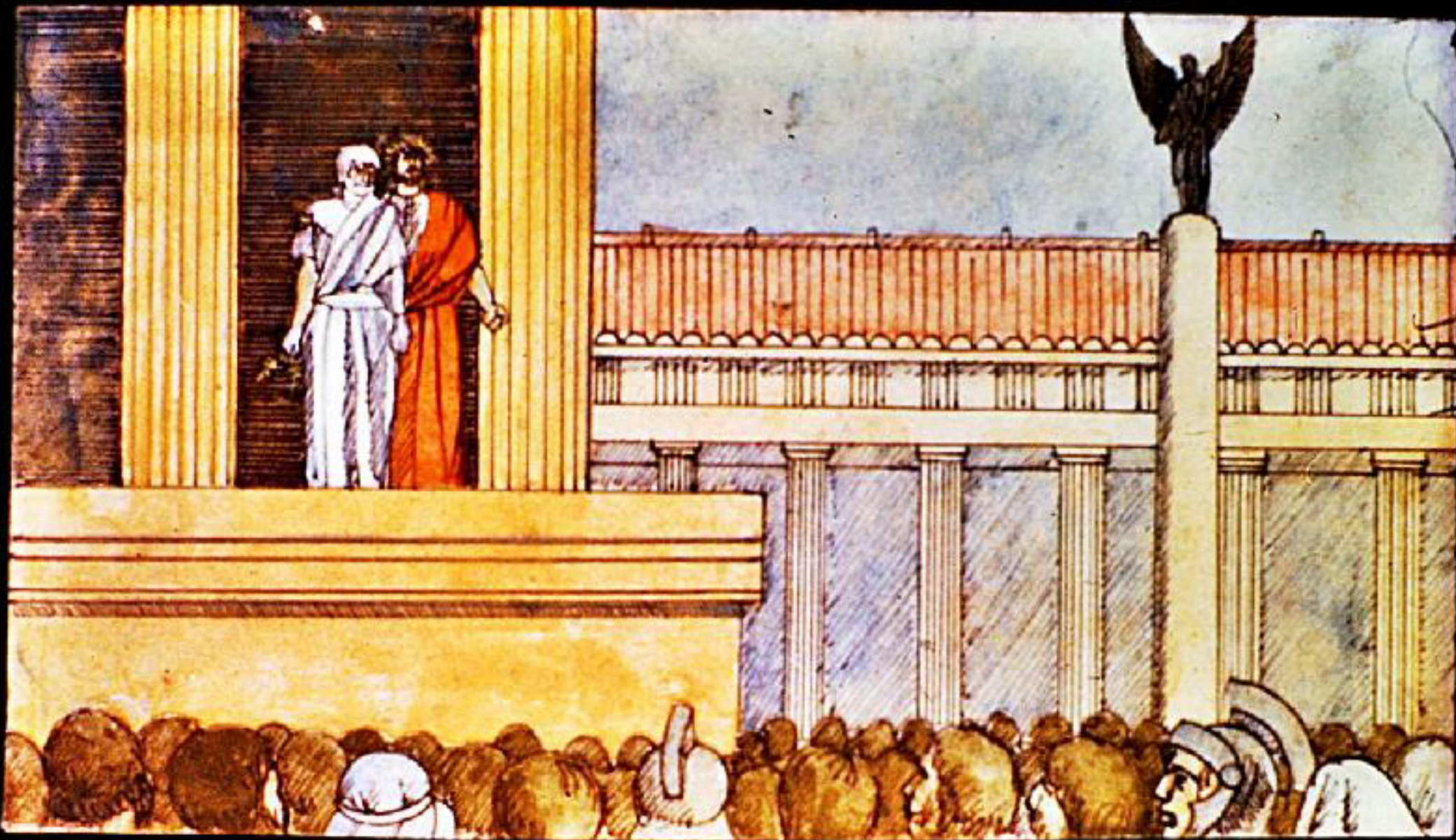
Galerius a leánya temetése után érkezik Nikomédiába. Halotti tort és ünnepséget szervez, amire nemcsak az udvart, hanem a város polgárait is meghívja. Valójában ezt az alkalmat akarja megragadni a hatalom átvételére.

A császár hatodik hete nem kapott hírt a fiáról. Végre Bion megérkezik és elmond mindent; megmutatja Quintipor érthetetlen búcsúsorait. Majd rettenetes gyanújáról beszél: – A hajón együtt utaztam egy ismerősnek látszó kereskedővel, aki Nikomédiában partra szállt egy koporsóval . . .

... a halott neve Gránátvirág volt. A kereskedő a nobilissimához akarta vinni a koporsót – fejezi be Bion a szavait. – Sajnos, a gyanú a koporsó felfeszítésével beigazolódott. A császárné jajszó nélkül borult halott fiára. A császárt Bion támogatta az ágyig.

Galerius jelenti, hogy a nép felbolydult, több erélyt követel. Őt akarják „kényszeríteni” a bibor felvételére. A megtört császárt Galerius szinte ölben vitte az emelvényre. – Nekem már nem kell semmi abból, amit az istenek adtak! – ezek voltak utolsó szavai . . .

Utószó:

**Diocletianust a világ urához méltóan aranykoporsóban
temették el, mint egykor Nagy Sándort.**

MÓRA FERENC
regényét
diafilmre alkalmazta: **KONDOR ZSUZSA**
Rajzolta: **GYURCSEK FERENC**
Szerkesztette: **Tóth Erzsébet**

MAGYAR DIAFILMGYÁRTÓ VÁLLALAT
BUDAPEST, 1987

MS 85010

63□

